
KNJIŽNA ZBIRKA KNJIŽNICA SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA MUZEJA - OD ZAČETKOV DO LETA 1997

(Urednikov zapis ob predstavitvi petega zvezka
Knjižnice SEM 21. maja 1997 v
Slovenskem etnografskem muzeju)

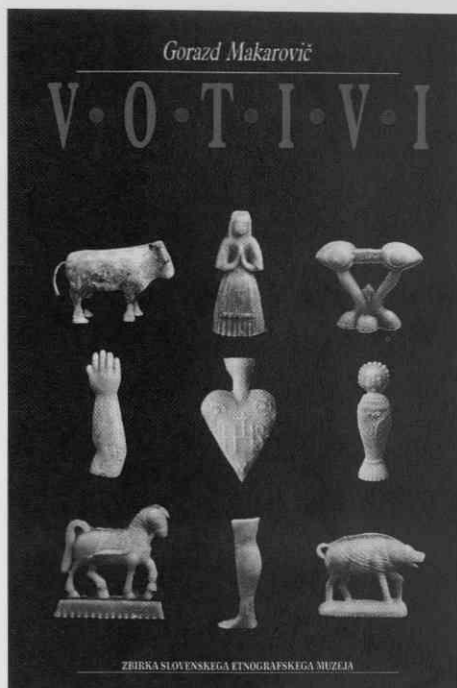
444

Naloga muzejev je zbiranje, hranjenje in predstavljanje virov za preučevanje preteklosti. Na razstavah, ki so temeljna oblika muzejske govorice, so ponavadi predstavljeni le izbrani predmetni viri - muzealije. Večina predmetov, ki so shranjeni v muzejskih depojih, pa je le redko na ogled. Na voljo so le raziskovalcem. Da bi muzeji vendar približali svoje skrite dragocenosti tudi drugim, je izdajanje katalogov muzejskih predmetov oziroma zbirk sprejeta in uveljavljena oblika muzejskega dela.

V Slovenskem etnografskem muzeju je bila zamisel o izdajanju katalogov muzejskih zbirk živa že pred desetletji. Bogato muzejsko gradivo, ki bi izšlo v knjižni obliki, bi bilo tako dostopno tudi širši javnosti. Mogoče se je ideja o izdajanju katalogov muzejskih zbirk porodila iz prostorske stiske, v kateri je bil etnografski muzej na Prešernovi ulici vse od svoje ustanovitve. Morda pa je ideja vzknila iz potrebe po nepretrganem sistematičnem strokovnem muzejskem delu, ki bi z leti zaobseglo ves muzejski fond ali pa vsaj njegove najpomembnejše zbirke. Kdo ve? Vendar ideja ni zaživela, tudi zato, ker je po drugi svetovni vojni v slovenski kulturni politiki nastopilo obdobje, ki je na splošno protežiralo število muzejskih razstav in manj njihovo kvaliteto, ki je odpiralo muzeje navzven, obenem pa pozabljalo na notranje, temeljno muzejsko delo - delo z muzealijami. Potreba in želja po predstavitev kompletne muzejske zbirke pa je ostala. Ne le izbor posameznih, najlepših muzealij, ampak prikaz celotne zbirke predmetov, ki bi predstavila raznolikost oblik, uporabnost, razširjenost, izvor in bi tako dajala možnost komparacij ter povezav z drugimi kulturami - to je pravzaprav pomembnejši del kustosovega internega muzejskega dela.

Priložnost za realizacijo tovrstnih idej je nastopila šele leta 1989, ko je bila osnovana knjižna zbirka Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja. Takratni direktor Slovenskega etnografskega muzeja, danes že pokojni dr. Ivan Sedej, je Gibanju znanost mladini velikodušno ponudil finančno pomoč pri izdaji knjige o izsledkih štirih etnoloških mladinskih raziskovalnih taborov v Beli krajini med letoma 1985 in 1988. Knjiga, ki jo je sicer nameravala izdati Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije (pa za natis ni imela dovolj denarja), bi brez finančne podpore etnografskega muzeja in tudi takratnih kulturnih skupnosti v Beli krajini

ne mogla iziti. Takrat se je Slovenski etnografski muzej znašel v sponzorski vlogi oziroma vlogi sozaložnika publikacije, ki je bila namenjena v prvi vrsti mladim raziskovalcem - srednješolcem. Opravičilo za sozaložništvo je direktor Sedej med drugim našel v dejstvu, da so pri omenjenih raziskovalnih taborih kot mentorji srednješolcem sodelovali tudi kustosi, etnologi Slovenskega etnografskega muzeja.

Hkrati s prošnjo za finančno pomoč in sozaložništvo etnografskega muzeja pri tej publikaciji je vzklikla menda že več let neuresničena in pozabljena, očitno pa na novo rojena zamisel, da bi Slovenski etnografski muzej začel izdajati poleg revije Slovenski etnograf oz. Etnolog posebno knjižno zbirko.

Ta naj bi prinašala najrazličnejše etnološko gradivo, v prvi vrsti tisto, ki ga hrani Slovenski etnografski muzej. Muzej, ki v dveh razstavnih dvoranah na Prešernovi 20 ni mogel predstaviti svojega v depojih shranjenega bogastva, bi tako lahko vsaj z izdajanjem zbirk v knjižni obliki pokazal gradivo strokovnjakom in tudi širši javnosti. Tej zamisli, ki ji je bil naklonjen ravnatelj Sedej, je pripomogel tudi spremenljivi čas, v katerem se je rojevala nova slovenska država. Zanimanje za etnologijo in etnografsko dediščino nasploh, zlasti za tisto, ki je bila spravljena v naših depojih, je bilo takrat neverjetno veliko, kar smo čutili zlasti muzejski kustosi. Povpraševanje po fotografijah in drugem predmetnem gradivu, opisih in razlagi določenih ljudskokulturnih pojavov, posebno tistih iz kmečkega okolja, so bili v takratnem času najbolj iskano in cenjeno tržno blago, ki naj bi kazalo in dajalo odgovore predvsem na slovensko narodno identiteto in tradicijo.

Knjiga o etnoloških mladinskih raziskovalnih taborih v Beli krajini je izšla janu-

arja 1990 kot prvi zvezek v novonastali muzejski knjižni zbirki, ki smo jo preprosto imenovali Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja. Bojazen, da bi Knjižnica SEM kmalu ne dočakala nadaljevanja prve publikacije, je bila precejšnja. Želeli smo, da bi nadaljnje knjižne objave dosegale visoko strokovno raven in se po normah za objave muzejskega gradiva izenačile ali celo presegle podobne publikacije pri nas in v tujini. Za takšen cilj je bil potreben takojšen angažma kustosov, ki so skrbeli za posamezne zbirke, predvsem pa premišljen in dodelan koncept ter za več let vnaprej izdelan načrt izhajanja posameznih publikacij. Ker je bila preučенost, obdelanost, popolnost posameznih muzejskih zbirk različna, je to zahtevalo njihovo takojšnje dopolnjevanje, reinventariziranje in poglobljen študij predmetnega gradiva.

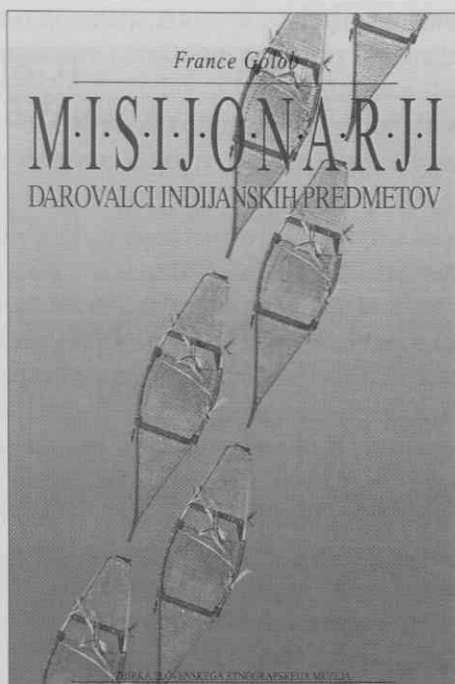
446

Po obdelanosti je bila vsem zahtevam za tisk najbližje zbirka votivov, ki jo je z obsežno uvodno študijo, katalogom predmetov, kazali in fotografijami vseh predmetov pripravil za tisk dr. Gorazd Makarovič. Zbirka votivov je izšla leta 1991 kot druga knjiga Knjižnice Slovenskega etnografskega muzeja.

Katalog votivov, ki jih hrani SEM, je bil vzorčni primer, kako naj bi bile koncipirane in obdelane nadaljnje zbirke. Uvodni razpravi naj bi sledil katalog (opis) predmetov, kazala in slikovna priloga (t.j. fotografije vseh predmetov v zbirki). Težnja uredniškega odbora pa je bila, da bi bile prihodnje zbirke v knjižni obliki oblikovno še bolj dodelane in prijetne za oko, s prevodom razprave v tuj jezik pa naj bi jih približali tudi tujcem. Tako je katalog zbirke pasov in sklepancev, ki ga je pripravila mag. Janja Žagar, izšel aprila 1993 kot tretji zvezek Knjižnice SEM. Katalog je dobil barvno naslovnico in barvno prilogo najbolj atraktivnih predmetov, razprava je bila dopolnjena z risbami predmetov in njihovih detajlov, v angleški jezik pa je bila prevedena celotna uvodna razprava in uvod v predmetni katalog. Skoraj sočasno s publikacijo je bila zbirka sklepancev in pasov Slovenskega etnografskega muzeja predstavljena tudi na odmevni razstavi.

Dobro leto dni za tretjim zvezkom Knjižnice SEM je prišel na svetlo katalog oselnikov, osel in ognjil ter risb oselnikov iz našega muzeja, ki ga je pripravila mag. Inja Smerdel. S številnimi in bogatimi ilustracijami v razpravi je katalog pomenil korak naprej s prevodom celotnega slovenskega besedila v angleški jezik (torej tudi besedila predmetnega kataloga in kazal). Tako je bil omenjeni fond Slovenskega etnografskega muzeja v celoti dostopen tujim strokovnjakom. Ugodne strokovne ocene kataloga, ki so nam jih poslali domači etnologi in nekatere tuje institucije, s katerimi izmenjujemo periodiko, so pokazale, da smo pri objavljanju muzejskega gradiva na pravi poti. Tudi knjižni izdaji zbirke oselnikov je pol leta kasneje sledila študijska razstava na isto temo.

Peta publikacija Knjižnice SEM, ki jo je napisal dr. France Golob, je prinesla na svetlo donacije katoliških misijonarjev Barage, Pirca in Čebula Kranjskemu deželnemu muzeju v Ljubljani. V kataloškem delu je avtor obravnaval le tisto gradivo, ki je danes shranjeno v Slovenskem etnografskem muzeju. Za razliko od predhodnih izdaj muzejskega gradiva v Knjižnici SEM je publikacija Misijonarji, darovalci indijanskih predmetov (izšla je dobri dve leti in pol za

zbirko oselnikov) koncipirana tako, da postavlja v ospredje posamezne darovalce in njihove donacije, v enotnem katalogu pa združuje predmete ne glede na donatorje po načelih sorodnosti oziroma uporabnosti (posodje, pribor, torbe, stanovanjska oprema, oblačila, bojna oprema, prometna sredstva). Uvodna razprava, ki bi dala vpogled v širšo kulturno podobo severnoameriških Ojibwa in Ottawa Indijancev, je v katalogu izpuščena, zato pa so novost zbirke ponekod obsežni komentarji predmetov, ki kažejo na kulturo indijanskih plemen. Zlasti bogato je ilustrativno gradivo, ki z 92 ilustracijami razlaga določene pojave in predmete. Kot pri drugih zbirkah Knjižnice SEM prinaša tudi 5. publikacija črno bele in nekaj barvnih fotografij vseh predmetov in seveda ustrezna referenčna kazala. Celotno slovensko besedilo pa je prevedeno tudi v angleški jezik. Tudi donacije misijonarjev, ki so danes shranjene v Slovenskem etnografskem muzeju, so bile kot poseben del predstavitve etnografskega muzeja v novi muzejski stavbi na Metelkovi ulici v Ljubljani prikazane kot posebna razstavna celota.

Kljub temu, da je Slovenski etnografski muzej po dolgih desetletjih zdaj le dobil svojo lastno upravno stavbo, v naslednjih letih pa dobi še razstavno palačo, kjer bomo lahko predstavili muzejske zbirke, želimo, da bi knjižna zbirka Knjižnica SEM, ki se je rodila pred osmimi leti med drugim tudi zaradi prostorskih zagat Slovenskega etnografskega muzeja, uspešno nadaljevala svoje poslanstvo tudi na novi lokaciji. Sicer pa se zbirka svetil, zbirka otroških igrač in zbirka modelov za modrotisk iz našega muzeja že pripravljajo za tisk.

Andrej Dular